

*Активности за брзи резултати во застапувањето за буџетска
транспарентност во Северна Македонија – Анкета за отворен буџет
(OBS 2025)*

***Изводливи процедурални реформи за подобрување на
буџетската отвореност - „Quick Wins“ во
фискалниот циклус***

за Државниот завод за ревизија

јуни, 2026

Позадина и образложение

Оценката според резултатите од [Анкетата за отворен буџет - OBS 2025 за Северна Македонија](#) во трите столба е: транспарентност на буџетот (резултат: 39/100), учество на јавноста (резултат: 9/100) и надзор (резултат: 57/100).

Со вкупен резултат за транспарентност под прагот на доволност од 61 и резултат за учество на јавноста меѓу најниските во регионот на Западен Балкан и Турција, Северна Македонија се соочува со јасни, но празнини кои можат да се решат преку насочено институционално ангажирање.

Наодите од OBS 2025 ги идентификуваат овие **специфични и остварливи подобрувања**, особено во областите на навремено објавување на буџетските документи (фискална стратегија, граѓански буџет, полугодишен извештај), потоа во подобрувањето на сеопфатноста на предлогот за буџет на извршната власт и воспоставувањето формални можности за вклучување на јавноста, особено во законодавниот дом.

Бидејќи некои од недостатоците кај сите три столба не бараат структурни реформи кои пак се долги процеси на носење на одлуки, постојат **„активности кои носат брзи резултати (Quick wins)“** што можат да се постигнат во рок од една буџетска година доколку надлежните институции се информирани и мотивирани да дејствуваат навремено.

Оттука, овој документ на ЦЕА е насочена активност за застапување за директно да се мотивира и информира Министерството за финансии (МФ), Државниот завод за ревизија (ДЗР) и Собранието (Комисија за финансирање и буџет) кои се одговорни за подобрувањата во оценувањето на OBS во Северна Македонија.

Нашиот пакет документи е пакет за застапување бидејќи се фокусира на:

- Јасни OBS празнини,
- Изводливи институционални реформи,
- „Quick wins“ со видливо влијание врз постигнување над подобрување во бодување и,
- Конструктивна порака наместо критика.

Комбинацијата од:

- Министерство за финансии,
- Државен завод за ревизија,
- Собрание - Комисија за финансирање и буџет

создава кохерентен наратив за реформа на управувањето низ целиот буџетски циклус:

- подготовка на буџет,
- извршување,
- ревизија и отчетност,
- парламентарен надзор,
- учество на граѓаните.

Краток аналитички преглед за Државниот завод за ревизија

Зајакнување на придонесот на Државниот завод за ревизија кон резултатите на OBS - Северна Македонија

[Анкета за отворен буџет \(OBS\) за Северна Македонија за 2025 година](#) ја признава важната улога на Државниот завод за ревизија (ДЗР) во поддршката на фискалната транспарентност и јавната одговорност. Анкетата покажува дека ДЗР продолжува да објавува ревизорски извештаи и да одржува активна институционална надзорна улога. Сепак, резултатите од OBS 2025, исто така, идентификуваат неколку области каде што подобрувањата би можеле значително да ја зајакнат и рамката за одговорност на земјата и придонесот на ДЗР кон меѓународните стандарди за транспарентност.

Особено се истакнува:

- резултат за сеопфатност на ревизорскиот извештај од 71/100;
- ограничено известување за следењето на постапување по препораките од страна на извршната власт од страна на ревизорите;
- отсуството на редовни механизми за надворешна рецензија од страна на колеги кои ги исполнуваат критериумите на OBS.

Овие празнини не укажуваат на институционална слабост, туку укажуваат на можности за понатамошно усогласување на постојните ревизорски практики со меѓународните стандарди за врховни ревизорски институции.

1. Сеопфатност на ревизорскиот извештај (71/100)

Оценката од 71/100 во ревизорскиот извештај покажува дека ДЗР на Северна Македонија веќе обезбедува значителни ревизорски информации и извршува важна функција на отчетност. Сепак, оценката исто така укажува дека неколку димензии на известувањето би можеле да се зајакнат за да се подобри сеопфатноста и јавната вредност.

Тековна пракса

- ДЗР редовно објавува наоди од ревизијата и придонесува кон процесите на парламентарен надзор.
- Ревизорските извештаи даваат важни проценки на законитоста, усогласеноста и финансиското управување во јавните институции.

Преостанати празнини

OBS идентификува можности за понатамошно подобрување:

- јасност во однос на спроведувањето на препораките;
- систематско известување за корективни мерки;
- достапност на наодите за поширока публика;
- дополнителни информации што го покажуваат институционалното влијание.

Стратешка важност

Зајакнувањето на сеопфатноста на ревизорскиот извештај би водело до:

- зајакнување на кредибилитетот на институциите за јавен надзор;
- демонстрираат посилно спроведување на одговорноста;

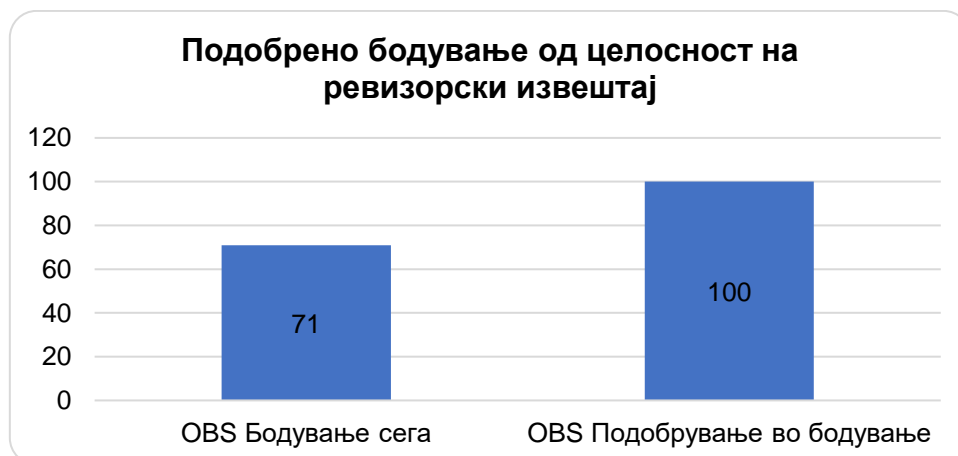
- подобрување на транспарентноста и јавната доверба;
- позитивно придонесуваат кон идните индикатори за отчетност на OBS.

Важно е да се напомене дека овие подобрувања во голема мера се однесуваат на структурата на известување и систематското објавување, а не на голема институционална реформа.

Симулација за подобрување на резултатот ако ДЗР ја подобри сеопфатноста на ревизорскиот извештај според стандардите на OBS

Подобрувањето на резултатот за транспарентност на OBS го претставуваме на следната слика ако ДЗР ги подобри перформансите според стандардите на OBS. Прашањата од 97 до 102 и прашањето AR-2 од прашалникот на OBS се поврзани со ДЗР:

- П97 - Какви видови ревизии (усогласеност, финансиска или учинок) спроведе и ги стави на располагање на јавноста Врховната ревизорска институција (ВРИ)? (Веќе оценета со А во 2025 година).
- П98 - Колкав процент од расходите во рамките на мандатот на Врховната ревизорска институција (ВРИ) се ревидирани? (Оценето со Б во 2025 година).
- П99 - Колкав процент од вонбуџетските средства во рамките на мандатот на Врховната ревизорска институција (ВРИ) се ревидирани? (Веќе е оценето со А во 2025 година).
- П100 - Дали годишниот/годишните ревизорски извештај/извештаи подготвени од Врховната ревизорска институција (ВРИ) вклучуваат извршно резиме? (Веќе е оценето со - А во 2025 година).
- П101 - Дали извршната власт става на располагање на јавноста извештај за тоа какви чекори презела за да одговори на препораките или наодите од ревизијата што укажуваат на потреба од корективни мерки? (Оценето со С во 2025 година).
- П102 - Дали Врховната ревизорска институција (ВРИ) или законодавната власт објавуваат извештај за јавноста во кој се следат активностите преземени од извршната власт за да се решат препораките од ревизијата? (Оценето со С во 2025 година).
- AR-2 - Кога AR ќе биде достапен за јавноста? (Оценето со Б во 2025 година).

Слика. Симулација за подобрување на резултатот ако извештајот за ревизија е изготвен според стандардите на OBS.

2. Известување за следењето на препораките од ревизијата од страна на извршната власт

OBS става сè поголем акцент не само на тоа дали се спроведуваат ревизии, туку и на тоа дали владите ги спроведуваат препораките од ревизијата и дали таквото спроведување јавно се следи.

Тековна пракса

- ДЗР дава препораки преку своите ревизорски извештаи, а институциите на кои им е извршена ревизија можат да преземат корективни мерки. Сепак, систематското јавно известување за следењето на извршната власт останува ограничено.

OBS Празнина

Анкетата идентификува недоволно информирање на јавноста во врска со тоа:

- дали препораките биле спроведени;
- временските рокови за имплементација;
- статус на корективни мерки;
- нерешени наоди и повторувачки слабости.

Зошто ова е важно

Без видливи механизми за следење:

- Влијанието на ревизијата станува тешко да се процени;
- Јавната одговорност слабее;
- Парламентот и граѓаните не можат ефикасно да ги следат корективните мерки;
- Повторливите слабости во управувањето може да продолжат без соодветна контрола.

Потенцијални мерки за подобрување

ДЗР би можел да ја зајакне усогласеноста со очекувањата на OBS преку:

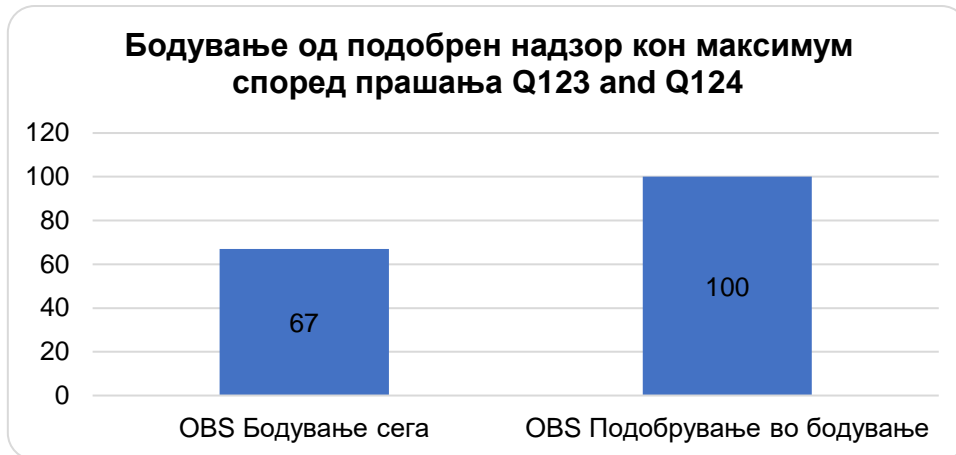
- годишни извештаи за следење на постапувања по наоди;
- матрици за следење на препораки;
- јавни контролни табли (dashboard) за статус на имплементација;
- категоризација на имплементирани, делумно имплементирани и неимплементирани препораки.

Овие мерки значително би ја зајакнале перцепцијата и ефикасноста на надворешниот надзор.

Симулација на подобрување на резултатот ако процесите на ревизија на Врховната ревизорска институција (ВРИ) се прегледани од независна агенција според стандардите на OBS

На следната слика го претставуваме подобрувањето на оценката за транспарентност на OBS ако процесите на ревизија на Врховната ревизорска институција (ВРИ) се прегледани од независна агенција според стандардите на OBS. Прашањето 123 од Прашалникот на OBS се однесува на независната агенција која ги прегледува процесите на ревизија во македонската ВРИ. Дополнително, ако во последните 12 месеци, ГДР или виш член на персоналот на Врховната ревизорска институција (ВРИ) учествува и сведочи на сослушувања на комисија на законодавното тело најмалку 5 пати, тогаш

Прашањето 124 од Прашалникот на OBS дополнително ќе го подобри надзорот врз ревизијата до максимум 100 поени. Ова е претставено на следната слика.

Слика. Симулација за подобрување на резултатот ако независна агенција ги разгледа процесите на ревизија во македонскиот ВРИ и ако во текот на 12 месеци, ГДР или виш член на персоналот на Врховната ревизорска институција (ВРИ) учествува и сведочи на сослушувања на комисија на законодавното тело најмалку 5 пати.

3. Редовна ревизија од страна на надворешна институција – OBS критериумот не е исполнет

OBS 2025, исто така, забележува дека Северна Македонија во моментот не го исполнува критериумот поврзан со редовна надворешна ревизија на Врховната ревизорска институција. Ревизијата од страна на колеги се повеќе се признава на меѓународно ниво како механизам за зајакнување на:

- институционална независност;
- методолошки квалитет;
- професионални стандарди;
- меѓународен кредибилитет.

Моментална ситуација

- Иако ДЗР соработува на меѓународно ниво и учествува во професионални мрежи за ревизија, на OBS му се потребни докази за периодична структурирана надворешна ревизија од страна на друга Врховна ревизорска институција или признат меѓународен механизам.

Зошто ова е важно

Редовната рецензија од страна на колегите покажува посветеност кон:

- транспарентност на самата ревизорска институција;
- континуирано институционално учење;
- обезбедување на квалитет;
- усогласување со добрите практики на INTOSAI.

Исто така, ја зајакнува меѓународната доверба во интегритетот и професионализмот на системот за ревизија.

Изводливост на реформата

Ова е многу остварлива реформа бидејќи:

- методологиите за рецензија од страна на колеги веќе постојат на меѓународно ниво;
- достапни се регионални и европски механизми за соработка на ВРИ;
- реформата не бара значителни законски измени;
- Трошоците за имплементација се релативно скромни во споредба со институционалните придобивки.

Симулација за подобрување на резултатот доколку на извршната власт ги следи (follow-up) на препораките од страна на ревизијата преку воведување на систем според стандардите на OBS

Подобрувањето во оценката за транспарентност на OBS доколку следењето на препораките од ревизијата од страна на извршната власт се воведо како систем според стандардите на OBS според Прашањата 101 и 102 од Прашалникот на OBS се поврзани со извршната власт, ДЗР и/или Парламентот и веќе се симулирани погоре.

Општа проценка

Наодите од OBS 2025 укажуваат дека ДЗР веќе извршува значителна улога во однос на отчетноста во рамките на системот за управување со јавните финансии на Северна Македонија. Преостанатите празнини се однесуваат првенствено на:

- посистематски демонстрирајќи го влијанието на ревизијата;
- зајакнување на транспарентноста на следењето;
- подобрување на институционалните механизми за обезбедување квалитет.

Многу од препорачаните подобрувања се процедурални и институционални, а не ресурсно-интензивни. Како резултат на тоа, релативно насочените реформи би можеле значително да ги зајакнат и:

- оценката за отчетност на Северна Македонија во мерењата на OBS;
- јавната доверба во надзорните институции.

Затоа, ДЗР има силна можност да се позиционира не само како ревизорска институција, туку и како водечки двигател на транспарентноста, отчетноста и реформите во управувањето.

Бриф за Државниот завод за ревизија

Зајакнување на придонесот на Државниот завод за ревизија кон фискалната отчетност и резултатите на OBS

Зошто ова е важно

[Анкета за отворен буџет \(OBS\) за Северна Македонија за 2025 година](#) потврдува дека Државниот завод за ревизија (ДЗР) игра централна улога во обезбедувањето јавна одговорност и надзор на јавните финансии. ДЗР веќе покажува силни институционални темели, што се гледа во оценката за сеопфатност на ревизорскиот извештај од 71/100. Сепак, неколку насочени подобрувања би можеле значително да ги зајакнат:

- меѓународната одговорност на земјата;
- јавна доверба во надзорот на ревизијата;
- видливоста и влијанието на препораките од ревизијата.

Тековни приоритетни празнини

1. Ограничено известување за следењето на постапување по препораките

- **Тековна празнина:** Јавното известување за спроведувањето на препораките од ревизијата останува ограничено.

Зошто е важно:

- ја ослабува видливоста на влијанието на ревизијата;
- ја намалува одговорноста за корективни мерки;
- го ограничува парламентарниот и јавниот надзор.

2. Критериумот за надворешна ревизија од страна на надворешни експерти не е исполнет

- **Тековна празнина:** Не постои механизам за редовна надворешна рецензија што ги исполнува стандардите на OBS.

Зошто е важно:

- влијае на усогласувањето со меѓународните стандарди за ревизија;
- ја ограничува видливоста на институционалното обезбедување квалитет;
- го намалува бодувањето според критериумите за одговорност на OBS.

3. Сеопфатност на ревизорскиот извештај

Тековен резултат: 71/100

Зошто е важно:

- демонстрира силни постоечки перформанси;
- укажува на можност за понатамошно подобрување преку подобро известување и достапност.

Брзи резултати со големо влијание (следните 6–12 месеци)

Реформа/Промена	Ниво на напор	Потенцијално влијание на OBS	Препорака
Објавување извештаи за следење на препораките од ревизијата	Ниско	Високо	Воведување годишни извештаи за следење на имплементацијата
Развивање на матрица за следење на препораките	Ниско	Високо	Јавно класифицирајте го статусот на имплементација
Иницирање на процес на надворешна рецензија од колеги	Средно	Високо	Воспоставување соработка со сродна ВРИ институција
Објавувајте контролни табли (dashboard) за следење онлајн	Средно	Средно	Обезбедете редовни ажурирања за имплементација

Среднорочни системски препораки (1–3 години)

Институционализирање на следењето на ревизијата

- воспоставување на стандардизирани обврски за известување на извршната власт;
- зајакнување на парламентарниот мониторинг на спроведувањето;
- интегрирање на следењето на препораките во годишните циклуси на известување.

Зајакнување на надворешното обезбедување на квалитет

- спроведување редовни ревизии од колеги согласно стандардите на INTOSAI;
- учествување во регионалните и европските механизми за преглед на ВРИ;
- објавување на наодите од рецензиите од колеги и акционите планови.

Зголемување на јавниот ангажман и пристапноста

- поедноставување на комуникацијата на наодите од ревизијата;
- подобрување на пристапот на граѓаните до информации за ревизија;
- зајакнување на транспарентноста во однос на повторливите ризици од јавните финансии.

Зошто реформи сега?

Зајакнувањето на перформансите на ДЗР поврзани со OBS води до:

- зајакнување на јавната доверба во институциите за отчетност;
- посветеност на меѓународните стандарди за управување;
- зајакнување на надзорот базиран на докази;
- подобрување на ефикасноста на реформите за управување со јавните финансии;
- зголемен кредибилитетот на фискалното управување на домашно и меѓународно ниво.

Северна Македонија веќе ги поседува институционалните основи потребни за напредок. Затоа, насочените процедурални и известувачки реформи би можеле да доведат до видливи подобрувања и во ефикасноста на ревизијата и во оценките на меѓународната одговорност во следниот циклус на OBS.